

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

મેસર્સ ભગવતી પ્રસાદ પવન કુમાર

વિરુદ્ધ

ભારત સરકાર

મે ૨૫, ૨૦૦૬

[બી.પી. સિંઘ અને આર.વી. સ્વીન્ઝન, ન્યાયમૂર્તિઓ]

કોન્ટ્રેક્ટ એક્ટ, ૧૮૭૨ – કલમ ૮ – પ્રસ્તાવની શરતોનું પાલન કરીને સ્વીકૃતિ – વળતર માટેનો દાવો – દાવો કરાયેલી રકમ કરતાં ઓછી રકમની ચુકવણીની ઓફર – એ શરત સાથે કે જો સ્વીકાર્ય ન હોય, તો ચેક પરત કરવો અન્યથા એવું માનવામાં આવશે કે ઓફર તેના દાવાના સંપૂર્ણ અને અંતિમ સંતોષ તરીકે સ્વીકારવામાં આવી હતી – ચેક વટાવવો – વિરોધ અને ઓફર કરનારને ઓફરનો અસ્વીકાર જણાવવો – બાકી વળતરની વધુ માંગણી – યોગ્યતા – ઠેરવવામાં આવ્યું: ઓફરે સ્વીકૃતિની પદ્ધતિ નિયત કરી હતી, અને સામાવાળાએ, વર્તન દ્વારા ઓફર સ્વીકારી હતી – આથી, પાછળથી દાવો કરી શકે નહીં – ઓફરની સ્વીકૃતિનું નિર્ધારણ કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર આધારિત રહેશે – સામાવાળાનું વર્તન ઓફરની અસ્પષ્ટ સ્વીકૃતિ સમાન હતું કે કેમ તે કેસના પુરાવાઓને ધ્યાનમાં રાખીને ચકાસવું પડશે – પ્રસ્તુત કેસમાં, વિરોધ પછી ચેક વટાવવામાં આવ્યા હોવાનું સ્થાપિત કરવા માટે રજૂઆત અથવા પુરાવાનો અભાવ છે – ચેક વટાવીને સામાવાળાએ ઓફરમાં નિયત કરાયેલ સ્વીકૃતિની પદ્ધતિ અપનાવીને ઓફરનો સ્વીકાર કર્યો હતો.

અપીલકર્તાની તરફેણમાં બે કન્સાઈનમેન્ટ બુક કરવામાં આવ્યા હતા. તે જ ડિલિવર ન થવાને કારણે, અપીલકર્તાએ સદર માલની કિંમતનો દાવો કરતા

બે દાવા નોંધાવ્યા હતા. રેલ્વેએ દાવાઓ સ્વીકાર્યા, પરંતુ રકમ દાવો કરાયેલ રકમ કરતાં ઓછી હતી. તેણે બે ચેક સામેલ કર્યા, જેની સાથેના પત્રોમાં એવી શરત નક્કી કરવામાં આવી હતી કે જો ઓફર અપીલકર્તાને સ્વીકાર્ય ન હોય, તો તેને તાત્કાલિક પરત કરવા જોઈએ, તેમ ન કરવાથી એવું માનવામાં આવશે કે ઓફર સંપૂર્ણ અને અંતિમ સંતોષમાં સ્વીકારવામાં આવી હતી. અપીલકર્તાએ ચેક વટાવ્યા (વટાવવાની તારીખ રેકૉર્ડ પરથી સ્પષ્ટ થતી નથી) અને રેલ્વેને પત્ર લખીને જણાવ્યું કે દાવાઓ વિરોધ હેઠળ મૂકવામાં આવ્યા હતા અને સ્વીકારી શકાય તેમ નથી અને બાકીની રકમ મોકલવા જણાવ્યું હતું. રેલ્વે દ્વારા બાકીની રકમ ચૂકવવામાં આવી ન હતી. અપીલકર્તાએ બે ઇન્વોઇસના સંબંધમાં બાકી વળતરનો દાવો કરતી રેલ્વે ક્લેઇમ્સ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ ક્લેઇમ અરજી દાખલ કરી હતી. ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા ક્લેઇમ અરજી ફગાવી દેવામાં આવી હતી. હાઇકોર્ટે અપીલ ફગાવી દેતાં ઠેરવ્યું કે એવું માની લેવામાં આવશે કે ચેક રેલ્વે દ્વારા ઓફર કરાયેલી શરતો પર વટાવવામાં આવ્યો હતો. આથી હાલની અપીલો.

અપીલો ફગાવી દેતાં, કોર્ટે

ઠેરવેલ કે: ૧. કોન્ટ્રેક્ટ એક્ટની કલમ ૮ પ્રસ્તાવની શરતોનું પાલન કરીને સ્વીકૃતિ માટેની જોગવાઈ કરે છે. પ્રસ્તુત કેસમાં, રેલ્વેએ અપીલકર્તાને એવી શરત રાખતી ઓફર કરી હતી કે જો ઓફર સ્વીકાર્ય ન હોય તો ચેક તાત્કાલિક પરત કરવો જોઈએ, તેમ ન કરવાથી એવું માનવામાં આવશે કે અપીલકર્તાએ તેના દાવાના સંપૂર્ણ અને અંતિમ સંતોષ તરીકે ઓફર સ્વીકારી છે. આ બાબતને વધુમાં એ જોગવાઈ કરીને સ્પષ્ટ કરવામાં આવી હતી કે ચેક પોતાની પાસે રાખવો અને/અથવા તેને વટાવવો એ આપમેળે દાવાના સંપૂર્ણ અને અંતિમ પતાવટમાં સંતોષ સમાન ગણાશે. આમ, જો અપીલકર્તાએ ચેક સ્વીકાર્યા અને વધુ કંઈપણ કર્યા વિના તેને વટાવ્યા, તો તે રેલ્વેના પત્રોમાં કરવામાં આવેલી ઓફરની સ્વીકૃતિ સમાન ગણાશે. ઓફરે સ્વીકૃતિની પદ્ધતિ નિયત કરી હતી, અને વર્તન દ્વારા અપીલકર્તાએ ઓફર સ્વીકારી હોવાનું માનવું જ રહ્યું અને તેથી, તે પાછળથી દાવો કરી શકે નહીં. જો કે, જે મહત્વનું છે તે એ છે કે ચેક વટાવવામાં આવે તે પહેલાં વિરોધ અને અસ્વીકાર જણાવવો જ જોઈએ. જો ચેક વિરોધ વિના વટાવવામાં આવે છે, તો એવું માનવું જ રહ્યું કે ઓફર અસ્પષ્ટપણે સ્વીકારવામાં આવી હતી. ઓફરની અસ્પષ્ટ સ્વીકૃતિ પછી 'સામાવાળા'ને પોતાનું મન બદલવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં. [પેરા ૧]

૨. વર્તન દ્વારા ઓફર સ્વીકારી શકાય છે. પરંતુ વર્તન માત્ર ત્યારે જ સ્વીકૃતિ સમાન ગણાશે જો તે સ્પષ્ટ હોય કે સામાવાળાએ ઓફર સ્વીકારવાના (વાસ્તવિક અથવા દેખીતા) ઇરાદાથી તે કૃત્ય કર્યું હતું. દરેક કેસ તેની પોતાની હકીકતો પર આધારિત હોવો જોઈએ. કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં "સામાવાળા" નું વર્તન એવું હતું કે જે કરવામાં આવેલી ઓફરની અસ્પષ્ટ સ્વીકૃતિ સમાન હતું કે કેમ તે શોધવા માટે કોર્ટે પુરાવાઓની તપાસ કરવી

જોઈએ. જો કેસની હકીકતો દર્શાવે છે કે વર્તન દ્વારા સ્વીકૃતિ દર્શાવવામાં કોઈ સંકોચ નહોતો, તો તે અનુસરવું જ રહ્યું કે વર્તન દ્વારા ઓફર સ્વીકારવામાં આવી છે. બીજી બાજુ જો પુરાવા દર્શાવે છે કે "સામાવાળા" ને ઓફર સ્વીકારવામાં સંકોચ હતો, તો તેનું વર્તન કોન્ટ્રેક્ટ એક્ટની કલમ ૮ ની શરતોમાં ઓફરની સ્વીકૃતિ સમાન ન હોઈ શકે. [પેરા ૨]

૩. પ્રસ્તુત કેસમાં ચેક કઈ તારીખે મળ્યા હતા અને કઈ તારીખે તે વટાવવા માટે મોકલવામાં આવ્યા હતા તે અંગે રેકૉર્ડ પર ન તો કોઈ રજૂઆત છે કે ન તો કોઈ પુરાવા છે. તેથી, ચેક વટાવ્યા પછી વિરોધ પત્રો લખવામાં આવ્યા હતા કે ચેક વટાવતા પહેલા લખવામાં આવ્યા હતા તે અંગે ચોક્કસ નિષ્કર્ષ નોંધવો શક્ય નથી. અપીલકર્તાએ રજૂઆત કરવાની અને સાબિત કરવાની જરૂર હતી કે તેણે ઓફર સ્વીકારી ન હતી અને રેલ્વેને બાકીની રકમ ચૂકવવા જણાવ્યું હતું. આ તેણે ચેક વટાવતા પહેલાં કર્યું હોવું જોઈતું હતું. જો અપીલકર્તાએ ચેક વટાવ્યા અને પછી રેલ્વેને વિરોધ પત્રો લખ્યા, તો એવું માની શકાય નહીં કે તેણે વર્તન દ્વારા ઓફર સ્વીકારી ન હતી, કારણ કે જે સમયે તેણે ચેક વટાવવા માટે મોકલ્યા હતા, તે સમયે તેણે ઓફર કરનારને પોતાનો વિરોધ જણાવ્યો ન હતો. અપીલકર્તા દ્વારા ચેક વટાવવાનું કામ વિરોધ પત્રો પછીનું હતું તે સ્થાપિત કરવા માટે કોઈ રજૂઆત અથવા પુરાવાના અભાવે, એવું માનવું શક્ય નથી કે ચેક વટાવીને અપીલકર્તાએ રેલ્વેના પત્રોમાં નિયત કરાયેલ સ્વીકૃતિની પદ્ધતિ અપનાવી ન હતી. આવા પુરાવાના અભાવે એવું માનવું જ રહ્યું કે રેલ્વે પાસેથી મળેલા ચેક વટાવીને, અપીલકર્તાએ રેલ્વેની ઓફરમાં નિયત કરાયેલ સ્વીકૃતિની પદ્ધતિ અપનાવીને ઓફર સ્વીકારી હતી. [પેરા ૩]

લાલા કપૂરચંદ ગોધા અને અન્ય વિરુદ્ધ નવાબ હિમાયતઅલીખાન આઝમજાહ, એ.આઈ.આર. (૧૯૬૩) એસ.સી. ૨૫૦, તફાવત દર્શાવવામાં આવ્યો.

અમર નાથ ચંદ પ્રકાશ વિરુદ્ધ ભારત હેવી ઇલેક્ટ્રિકલ્સ લિમિટેડ, એ.આઈ.આર. (૧૯૭૨) ઓલ ૧૭૬ અને યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય

વિરુદ્ધ મેસર્સ ગંગારામ ભગવાનદાસ, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૭ મધ્ય પ્રદેશ ૨૧૫,
સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.

ડે વિરુદ્ધ મેકિયા, [૧૮૮૯] ૨૨ ક્યુ.બી.ડી. ૬૧૦, સંદર્ભ લેવામાં
આવ્યો.

સિવિલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન: સિવિલ અપીલ નંબરો ૧૫૦-
૧૫૧/૨૦૦૧.

એમ.એ.એફ. નંબર ૧૮૦/૧૯૯૬ માં ગુવાહાટી હાઈકોર્ટના તારીખ
૧૯.૫.૨૦૦૦ ના ચુકાદા અને હુકમમાંથી અને એમ.એ.એફ. નંબર
૧૮૦/૧૯૯૬ માં રિવ્યુ પિટિશન નંબર ૮૫/૨૦૦૦ માં તારીખ ૨૮.૭.૨૦૦૦
ના હુકમમાંથી.

અપીલકર્તા તરફે રાજીવ મહેતા, એડવોકેટ.

સામાવાળા તરફે એ. શરણ, એ.એસ.જી., ટી.એસ. દોઆબિયા,
સિનિયર એડવોકેટ, સુશ્રી સુનિતા શર્મા, ડી.એસ. મહેરા અને શ્રીમતી અનિલ
કટિયાર, એડવોકેટ્સ, તેઓની સાથે.

ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ બી.પી. સિંઘ દ્વારા આપવામાં આવેલ.

બી.પી. સિંઘ, ન્યાયમૂર્તિ: સ્પેશિયલ લીવ દ્વારા આ બે અપીલો અપીલકર્તા દ્વારા ગૌહાટી હાઇકોર્ટના તારીખ ૧૯ મે, ૨૦૦૦ ના એમ.એ. (એફ). નંબર ૧૮૦/૧૯૯૬ ના ચુકાદા અને હુકમ અને તારીખ ૨૮ જુલાઈ, ૨૦૦૦ ના રિવ્યુ પિટિશન નંબર ૮૫/૨૦૦૦ માં પસાર કરાયેલા હુકમ વિરુદ્ધ દાખલ કરવામાં આવી છે. હાઇકોર્ટે તેના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા રેલ્વે કલેઈમ્સ ટ્રિબ્યુનલ, ગુવાહાટી બેન્ચના તારીખ ૩૦ ઓગસ્ટ, ૧૯૯૬ ના એપિલકેશન નંબર ૯૧૫/૧૯૯૩ ના હુકમ વિરુદ્ધ અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ ફગાવી દીધી હતી. હાઇકોર્ટના ચુકાદા અને હુકમ વિરુદ્ધ દાખલ કરાયેલી રિવ્યુ પિટિશન પણ તારીખ ૨૮ જુલાઈ, ૨૦૦૦ ના હુકમથી ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

જે હકીકતલક્ષી પૃષ્ઠભૂમિમાં વિવાદ ઉભો થયો છે તે નીચે મુજબ છે:—

આયોડાઈઝ્ડ મીઠાના બે કન્સાઈનમેન્ટ અપીલકર્તાની તરફેણમાં બુક કરવામાં આવ્યા હતા. પ્રથમ કન્સાઈનમેન્ટમાં ૭૬૭ ગુણી અને બીજામાં ૭૪૪ ગુણી સામેલ હતી. આ કન્સાઈનમેન્ટ ડિલિવર કરવામાં આવ્યા ન હતા. તેથી, અપીલકર્તાએ તારીખ ૨૬ એપ્રિલ, ૧૯૯૧ ના રોજ બે દાવા નોંધાવીને સદર

માલની કિંમત એટલે કે બે કન્સાઇનમેન્ટના સંબંધમાં અનુક્રમે રૂ. ૫૩,૨૬૪/- અને રૂ. ૫૧,૬૮૬/- નો દાવો કર્યો હતો.

તારીખ ૭ એપ્રિલ, ૧૯૯૩ ના પત્રો દ્વારા (જે ઓગસ્ટ, ૧૯૯૩ માં મોકલવામાં આવ્યા હતા) રેલ્વેએ માત્ર રૂ. ૯,૧૧૧/- અને રૂ. ૯,૦૩૨/- ની હદ સુધી જ દાવા સ્વીકાર્યા અને બે દાવાના સંબંધમાં અપીલકર્તાની તરફેણમાં રૂ. ૯,૧૧૧/- અને રૂ. ૯,૦૩૨/- ની રકમના બે ચેક સામેલ કર્યા. બંને ચેક તારીખ ૨૭ જુલાઈ, ૧૯૯૩ ના હતા. પત્રોમાં નીચેની શરત સામેલ હતી:-

"જો ઉપરોક્ત ઓફર તમને સ્વીકાર્ય ન હોય, તો ચેક તાત્કાલિક આ ઓફિસને પરત કરવો જોઈએ: તેમ ન કરવાથી એવું માનવામાં આવશે કે તમે તમારા દાવાના સંપૂર્ણ અને અંતિમ સંતોષ તરીકે ઓફર સ્વીકારી છે.

આ ચેક પોતાની પાસે રાખવો અને/અથવા તેને વટાવવો એ આપમેળે કારણ વિના તમારા ઉપરોક્ત દાવાના સંપૂર્ણ અને અંતિમ સંતોષમાં સ્વીકૃતિ સમાન ગણાશે અને તમને આ વિષય પર કોઈ વધુ રાહત મેળવતા અટકાવવામાં આવશે".

બે ચેકો સાથે બે પત્રો મળ્યા પછી, અપીલકર્તાએ રેલ્વેને તારીખ ૨૦ ઓગસ્ટ, ૧૯૯૩ ના બે સમાન પત્રો લખીને જણાવ્યું કે દાવાઓ વિરોધ હેઠળ મૂકવામાં આવ્યા હતા અને તે સ્વીકારી શકાય તેમ નથી અને બાકીની રકમ ૧૫ દિવસની અંદર મોકલી આપવી જોઈએ. અમે તારીખ ૨૦ ઓગસ્ટ, ૧૯૯૩ ના પત્રોમાંથી એક પત્ર નીચે મુજબ ઉદ્ઘૃત કરીએ છીએ:-

"અમને તમને જણાવતા ખેદ થાય છે કે અમારો ઉપરોક્ત દાવો કરાયેલ રકમ રૂ. ૫૩,૨૮૪ ના બદલે રૂ. ૯,૧૧૧ માં પતાવવામાં આવ્યો છે. તેથી

તે વિરોધ હેઠળ મૂકવામાં આવે છે અને સ્વીકારી શકાય તેમ નથી. તેથી કૃપા કરીને આ પત્ર મળ્યાની તારીખથી ૧૫ દિવસના ગાળામાં અમને બાકીની રકમ મોકલી આપો, તેમ ન કરવાથી, અમે બાકીની રકમની વસૂલાત માટે રેલ્વે વિરુદ્ધ સિવિલ દાવો દાખલ કરવા મજબૂર થઈશું. કૃપા કરીને આને અત્યંત જરૂરી ગણો".

એ બાબત વિવાદમાં નથી કે ચેક વટાવવામાં આવ્યા હતા, જોકે વટાવવાની ચોક્કસ તારીખ રેકૉર્ડ પરથી સ્પષ્ટ થતી નથી. એ બાબત પણ વિવાદમાં નથી કે અપીલકર્તા દ્વારા દાવો કરાયેલી બાકીની રકમ રેલ્વે દ્વારા ચૂકવવામાં આવી ન હતી. આ સંજોગોમાં અપીલકર્તાએ રેલ્વે ક્લેઇમ્સ ટ્રિબ્યુનલ, ગુવાહાટી બેન્ચ સમક્ષ બે ઇન્વોઇસના સંબંધમાં બાકી વળતર તરીકે રૂ. ૨૧,૧૫૧/- અને રૂ. ૨૦,૨૫૮/- (ચૂકવવાપાત્ર નૂર એટલે કે રૂ. ૨૩,૦૨૨/- Structures અને રૂ. ૨૨,૩૯૬/- ને એડજસ્ટ કર્યા પછી) કુલ મળીને રૂ. ૪૧,૪૦૯/- માટે ક્લેઇમ અરજી દાખલ કરી હતી.

રેલ્વે ક્લેઇમ્સ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ રેલ્વેએ સંપૂર્ણ અને અંતિમ પતાવટનો બચાવ લીધો હતો કારણ કે ચેક પરત કરવામાં આવ્યા ન હતા અને વાસ્તવમાં વટાવવામાં આવ્યા હતા. ટ્રિબ્યુનલે એવો અભિપ્રાય લીધો હતો કે અરજદાર માટે વિરોધ કરીને રકમને આંશિક ચૂકવણી તરીકે ગણવાનો કોઈ અવકાશ નથી અને જો અરજદારને રકમ અપૂરતી જણાઈ હોય તો તેણે ચેક પરત કરવા જોઈતા હતા કારણ કે રેલ્વે દ્વારા કરવામાં આવેલી ઓફર ખૂબ જ સ્પષ્ટ શબ્દોમાં હતી, એટલે કે – રકમ માત્ર દાવાના સંપૂર્ણ અને અંતિમ સંતોષમાં જ સ્વીકારી શકાય અથવા

અન્યથા ચેક પરત કરવા પડશે. આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને રેલ્વે કલેઈમ્સ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા કલેઈમ અરજી ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

અપીલકર્તાએ હાઈકોર્ટ સમક્ષ અપીલ દાખલ કરી જે હાઈકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજ સમક્ષ સુનાવણી માટે આવી હતી, જેમણે આ બાબતને ડિવિઝન બેન્ચ સમક્ષ વિચારણા માટે મોકલી આપી હતી, કારણ કે વિદ્વાન જજને એવું જણાયું હતું કે એ.આઈ.આર. ૧૯૭૩ ગૌહાટી ૧૧૧: યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ મેસર્સ રામેશ્વરલાલ ભગચંદના કેસમાં નોંધાયેલા કોર્ટના સિંગલ જજોના બે ચુકાદાઓ અને તારીખ ૧૧ માર્ચ, ૧૯૯૧ ના સેકન્ડ અપીલ નંબર ૭૭/૧૯૮૨ ના એક અપ્રકાશિત નિર્ણય (મેસર્સ આસામ બંગાળ સીરીયલ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા) વચ્ચે અભિપ્રાયનો વિરોધાભાસ હતો. આ બાબતની સુનાવણી હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા કરવામાં આવી હતી અને તારીખ ૫ મે, ૨૦૦૦ ના ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

હાઈકોર્ટની વિચારણા માટે ઉભો થયેલો મુખ્ય પ્રશ્ન એ હતો કે શું અપીલકર્તા દ્વારા બે ચેકનો સ્વીકાર અને તેમના દ્વારા તે વટાવવા એ તારીખ ૭ એપ્રિલ, ૧૯૯૩ ના બે પત્રોમાં સમાવિષ્ટ ઓફરની સ્વીકૃતિ સમાન ન હતું. તારીખ ૭ એપ્રિલ, ૧૯૯૩ ના ઉપરોક્ત પત્રોમાં, અગાઉ નોંધ્યું તેમ,

અપીલકર્તાના દાવાના સંપૂર્ણ અને અંતિમ પતાવટમાં બે ચેકોમાં સમાવિષ્ટ રકમની ઓફર કરવામાં આવી હતી અને વધુમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે જો ઓફર સ્વીકાર્ય ન હોય, તો ચેક તાત્કાલિક પરત કરવા જોઈએ. રેલ્વેનો કેસ એવો છે કે ચેક પોતાની પાસે રાખીને અને તેને વટાવીને, અપીલકર્તાએ તેના દાવાઓની સંપૂર્ણ અને અંતિમ પતાવટમાં બે ચેકોમાં સમાવિષ્ટ રકમની તેની સ્વીકૃતિ દર્શાવી હતી. વર્તન દ્વારા આવી સ્વીકૃતિ કોન્ટ્રેક્ટ એક્ટની કલમ ૮ દ્વારા માન્ય રાખવામાં આવી છે.

બીજી બાજુ અપીલકર્તાએ દલીલ કરી હતી કે તેણે ઓફરને નકારતો અને દાવાઓને "વિરોધ હેઠળ" મૂકતો પત્ર લખ્યો હતો અને સામાવાળાને તેના દ્વારા દાવો કરાયેલી બાકીની રકમ ચૂકવવા જણાવ્યું હતું. તેથી, અપીલકર્તાએ રજૂઆત કરી હતી કે કોન્ટ્રેક્ટ એક્ટની કલમ ૮ માં પરિકલ્પિત વર્તન દ્વારા કોઈ સ્વીકૃતિ નહોતી, અને ચેક પોતાની પાસે રાખવાની બાબતને તેના તારીખ ૨૦ ઓગસ્ટ, ૧૯૯૩ ના પત્રો હેઠળ કરાયેલા વિરોધના પ્રકાશમાં જોવી જોઈએ. તેથી, આપણી સમક્ષ વિચારણા માટે ઉભો થતો એકમાત્ર પ્રશ્ન એ છે કે શું તેના વર્તન દ્વારા, અપીલકર્તાએ તારીખ ૭ એપ્રિલ, ૧૯૯૩ ના રેલ્વેના પત્રોમાં સમાવિષ્ટ ઓફર સ્વીકારી હતી.

કોન્ટ્રેક્ટ એક્ટની કલમ ૮ નીચે મુજબ છે:—

"૮. શરતોનું પાલન કરીને, અથવા અવેજ સ્વીકારીને સ્વીકૃતિ – પ્રસ્તાવની શરતોનું પાલન, અથવા પરસ્પર વચન માટેના કોઈપણ અવેજનો સ્વીકાર જે પ્રસ્તાવ સાથે ઓફર કરવામાં આવી શકે છે, તે પ્રસ્તાવની સ્વીકૃતિ છે".

હાઈકોર્ટે રામેશ્વરલાલ ભગચંદ (ઉપર મુજબ) ના કેસ પર વિચાર કર્યો જેના પર રેલ્વે દ્વારા આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો. તે કેસમાં વાદી-સામાવાળા, મેસર્સ રામેશ્વરલાલ ભગચંદે રેલ્વે દ્વારા મગફળીની ૨૧૦ ગુણીનું પરિવહન કર્યું હતું, પરંતુ જ્યારે તેણે ડિલિવરી લીધી ત્યારે કન્સાઈનમેન્ટ એટલું નુકસાનગ્રસ્ત જોવા મળ્યું કે તે માનવ વપરાશ માટે યોગ્ય ન હતું. સંબંધિત રેલ્વે અધિકારી દ્વારા તેવું પ્રમાણિત કરવામાં આવ્યું હતું. કન્સાઈનીએ રેલ્વે વહીવટીતંત્રને રૂ. ૨,૩૬૮.૨૫ પૈસાની રકમના વળતરનો દાવો કરતી નોટિસ આપી હતી. જનરલ મેનેજરે તારીખ ૫ મે, ૧૯૬૪ ના રોજ કન્સાઈનીને રૂ. ૧,૧૭૩.૧૯ પૈસાની રકમનો ચેક એક પત્ર સાથે મોકલ્યો હતો જેમાં જણાવ્યું હતું કે આ ચેક દાવાના સંપૂર્ણ અને અંતિમ પતાવટમાં મોકલવામાં આવી રહ્યો છે. કન્સાઈનીએ ચેક વટાવ્યો પરંતુ ત્યારબાદ તારીખ ૨૯ જુલાઈ, ૧૯૬૪ ના તેના પત્ર દ્વારા જનરલ મેનેજરને જણાવ્યું કે મળેલો ચેક દાવાના માત્ર એક ભાગને જ સંતોષે છે અને બાકીની રકમ મોકલવી જોઈએ. જનરલ મેનેજર કન્સાઈની દ્વારા દાવો કરાયેલી બાકીની રકમ ચૂકવવામાં નિષ્ફળ જતાં બાકીની રકમની વસૂલાત માટે દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. આ હકીકતોમાં હાઈકોર્ટે એવો અભિપ્રાય લીધો હતો કે વાદીએ જનરલ મેનેજરને પહેલા એ જણાવ્યા વિના ચેક વટાવ્યો હતો કે તે

તેના દ્વારા કરાયેલા પ્રસ્તાવ સાથે સંમત નથી, તેથી કોન્ટ્રેક્ટ એક્ટની કલમ ૮ ની શરતોમાં માત્ર ચેકના સ્વીકાર દ્વારા જ પ્રસ્તાવ સ્વીકાર્યો હોવાનું માની લેવું જ રહ્યું. એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે તેણે ચેક વટાવ્યા પછી તારીખ ૨૯ જુલાઈ, ૧૯૬૪ ના રોજ પત્ર લખ્યો હતો, અને આ રકમથી તેનો દાવો સંપૂર્ણપણે પતી ગયો હોવાનો ઇનકાર કર્યો હતો, તેનાથી પરિસ્થિતિ બદલાતી નથી. જો કન્સાઈની તારીખ ૫ મે, ૧૯૬૪ ના તેના સંદેશાવ્યવહારમાં જનરલ મેનેજર દ્વારા કરવામાં આવેલી ઓફર સાથે સંમત ન હોય, તો તેણે ચેક વટાવતા પહેલા ઓફર સ્વીકારવાનો તેનો ઇનકાર જણાવવો જોઈતો હતો. અન્યથા એવું માની લેવામાં આવશે કે ચેક જનરલ મેનેજર દ્વારા ઓફર કરાયેલી શરતો પર વટાવવામાં આવ્યો હતો, અને માત્ર પાછળથી કન્સાઈનીએ ચેકની રકમ વસૂલ કર્યા પછી પોતાનું મન બદલ્યું હતું.

ગૌહાટી હાઈકોર્ટનો આસામ બંગાળ સીરીયલ્સ લિમિટેડ (ઉપર મુજબ) નો ચુકાદો હકીકતોના અલગ સમૂહ પર આધારિત હતો. તે કેસમાં કન્સાઈની/દાવેદારને રેલ્વે તરફથી તેના દાવાના સંપૂર્ણ અને અંતિમ પતાવટમાં ચેક સ્વીકારવાની ઓફર મળી હતી. તેના જવાબમાં, રેલ્વેને સંબોધિત પત્ર દ્વારા, તેણે રેલ્વેને જાણ કરી કે ચેક પોતાની પાસે રાખવામાં આવ્યો છે અને રેલ્વેએ બાકીની રકમ રોકી રાખવા માટેના કારણો આપવા જોઈએ. પત્રમાં જણાવાયું હતું કે જો ૧૫ દિવસની અંદર કોઈ જવાબ નહીં મળે, તો ચેકનો સ્વીકાર સંપૂર્ણ અને

અંતિમ પતાવટ સમાન ગણાશે નહીં. વાસ્તવમાં, દાવેદાર/કન્સાઈની દ્વારા પત્ર જારી કર્યા પછી ૧૫ દિવસ સુધી ચેક વટાવવામાં આવ્યો ન હતો. આ હકીકતોમાં એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે રામેશ્વરલાલ ભગચંદ કેસ (ઉપર મુજબ) માં નક્કી કરાયેલ સિદ્ધાંત આ કેસને લાગુ પડતો ન હતો કારણ કે દાવેદારે રેલ્વેની ઓફરનો જવાબ આપ્યો હતો અને તેમની પાસે કારણો માંગ્યા હતા કે શા માટે સમગ્ર દાવો સ્વીકારવામાં આવ્યો નથી, અને વધુમાં જોગવાઈ કરી હતી કે જ્યાં સુધી પત્ર મળ્યાના ૧૫ દિવસની અંદર કારણો સોંપવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, ચેક પોતાની પાસે રાખવાની બાબતને સંપૂર્ણ અને અંતિમ પતાવટમાં ચુકવણીની સ્વીકૃતિ તરીકે ગણવામાં આવશે નહીં. કેસની વિશિષ્ટ હકીકતોમાં, તેથી, એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે ચેક વટાવવો એ રેલ્વે દ્વારા કરવામાં આવેલી ઓફરની સ્વીકૃતિ સમાન નથી.

વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમમાં, હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે રામેશ્વરલાલ ભગચંદ કેસ (ઉપર મુજબ) ના મંતવ્ય સાથે સંમતિ દર્શાવી છે. અમે બાર સમક્ષ ટાંકવામાં આવેલા અન્ય નિર્ણયોનો સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ.

એ.આઈ.આર. ૧૯૭૨ ઓલ ૧૭૬: અમર નાથ ચંદ પ્રકાશ વિરુદ્ધ ભારત હેવી ઇલેક્ટ્રિકલ્સ લિમિટેડમાં હકીકતો એવી હતી કે સામાવાળાએ અપીલકર્તાને ચોક્કસ બાંધકામ કામ કરવા માટે કોન્ટ્રેક્ટ આપ્યો હતો જે માર્ચ ૧૯૬૫ ના

પ્રથમ સપ્તાહમાં પૂર્ણ થયો હતો. અપીલકર્તા કંપનીએ માર્ચ ૨૯, ૧૯૬૫ ના રોજ થયેલા કામનું અંતિમ બિલ તૈયાર કર્યું હતું. અપીલકર્તાએ કોઈ દાવો ન હોવાના જાહેરનામા પર સહી કરી હતી અને અપીલકર્તાને મળવાપાત્ર રકમ સ્વીકારવાના પ્રતીક રૂપે રસીદ પણ આપી હતી. અપીલકર્તાએ ત્યારપછી ઓછી ચુકવણી વગેરેનો આક્ષેપ કરીને વિવાદ ઉભો કર્યો હતો. તેણે આબિટ્રેશન કલમનો ઉપયોગ કર્યો અને સામાવાળાને આબિટ્રેટર નિયુક્ત કરવા જણાવ્યું. જ્યારે સામાવાળાએ અપીલકર્તા દ્વારા જારી કરાયેલી નોટિસનો જવાબ ન આપ્યો, ત્યારે અપીલકર્તા દ્વારા આબિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૨૦ હેઠળ અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી. સામાવાળાએ અરજીનો વિરોધ કરતા દલીલ કરી હતી કે અપીલકર્તાએ તેના દાવાના અંતિમ પતાવટમાં કોઈ દાવો ન હોવાનું પ્રમાણપત્ર આપ્યું હોવાથી અને તેના લેણાંની સંપૂર્ણ અને અંતિમ પતાવટમાં ચેક દ્વારા ચુકવણી સ્વીકારી હોવાથી, તે કોન્ટ્રેક્ટના ડિસ્ચાર્જ સમાન છે જેની સાથે આબિટ્રેશન કરાર પણ સમાપ્ત થઈ ગયો છે અને તેથી, આબિટ્રેશન માટે મોકલી શકાય તેવો કોઈ વિવાદ નહોતો. હાઈકોર્ટે રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પર વિચાર કર્યો અને જોયું કે જોકે જાહેરનામા પર અપીલકર્તા દ્વારા સહી કરવામાં આવી હતી, તેમજ ચુકવણીના મેમોરેન્ડમ પર પણ, અંતિમ બિલમાં એક એન્ડોર્સમેન્ટ હતું કે અપીલકર્તાએ વિરોધ હેઠળ ચુકવણી સ્વીકારી હતી. આ માર્ચ ૨૯, ૧૯૬૫ ના રોજ કરવામાં આવ્યું હતું જ્યારે ચેક ખરેખર ઘણો પાછળથી ડિસેમ્બર ૧૪, ૧૯૬૫ ના રોજ તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો અને ડિલિવર કરવામાં આવ્યો હતો.

કોઈપણ મૌખિક પુરાવાના અભાવે, હાઈકોર્ટે આપું એન્ડોર્સમેન્ટ કરવામાં કોન્ટ્રાક્ટરના ઈરાદાને અને કંપની દ્વારા આપું એન્ડોર્સમેન્ટ કરવાની મંજૂરી આપવાના ઈરાદાને સુનિશ્ચિત કરવા માટે દસ્તાવેજનો અર્થઘટન કરવો જરૂરી હતો. કેસની હકીકતોમાં હાઈકોર્ટે અવલોકન કર્યું કે એન્ડોર્સમેન્ટ દાવાના બાકી ભાગના સંબંધમાં કામગીરી માફ કરવાના કોઈપણ ઈરાદાને દૂર કર્યો છે. તેનાથી વિપરીત તેણે સ્પષ્ટપણે દર્શાવ્યું હતું કે રકમની પ્રાપ્તિ બિનશરતી ન હતી જેથી કોન્ટ્રાક્ટનો ડિસ્ચાર્જ થઈ શકે. તેનાથી વિપરીત તેણે કોન્ટ્રાક્ટરની સ્થિતિને સુરક્ષિત કરી અને દર્શાવ્યું કે તે કોઈપણ સંકોચ વિના ચુકવણી સ્વીકારી રહ્યો ન હતો. અપીલકર્તાએ ખાસ જણાવ્યું હતું કે તે 'વિરોધ હેઠળ' નાણાં મેળવી રહ્યો છે જે સ્પષ્ટપણે સંકોચ રાખવા સમાન છે. સંકોચ માત્ર એ જ હોઈ શકે કે ચુકવણીનો સ્વીકાર કોન્ટ્રાક્ટના ડિસ્ચાર્જમાં ન હતો. પરિણામે એવું કહી શકાય નહીં કે અપીલકર્તાએ તેના બાકીના લેણાં માટે કોન્ટ્રાક્ટની કામગીરી છોડી દીધી હતી અથવા માફ કરી દીધી હતી. [૧૮ build] ૨૨ ક્યુ.બી.ડી. ૬૧૦: કે વિરુદ્ધ મેક્સિયામાં પ્રતિપાદિત સિદ્ધાંત પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો જેમાં અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું :-

"જો કોઈ વ્યક્તિ એ શરતો પર નાણાંની રકમ મોકલે છે કે જો તે લેવાના હોય, તો મોટા દાવાના સંતોષમાં લેવાના રહેશે: અને જો નાણાં રાખવામાં આવે છે તો તે હકીકતનો પ્રશ્ન છે કે તે કઈ શરતો પર રાખવામાં આવ્યા છે. એકોર્ડ અને સંતોષ એ દાવાના સંતોષમાં નાણાં લેવાના કરારને સૂચિત કરે છે જેના સંબંધમાં તે મોકલવામાં આવ્યા છે. જો એકોર્ડ કરારનો પ્રશ્ન હોય, તો કાં તો બે મંતવ્યો સંમત થતા હોવા જોઈએ અથવા બે વ્યક્તિઓમાંથી એકે એવી રીતે વર્તવું જોઈએ કે જેથી અન્ય વ્યક્તિને એવું લાગે કે નાણાં

દાવાના સંતોષમાં લેવામાં આવ્યા છે, અને તેને તે દ્રષ્ટિ પર વર્તવા માટે પ્રેરિત કરે. બંને કિસ્સામાં તે હકીકતનો પ્રશ્ન છે."

આ સિદ્ધાંત લાગુ કરતાં એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે દ્વિપક્ષીય સંમતિના અર્થમાં કોઈ એકોર્ડ અને સંતોષ નહોતો. અપીલકર્તાએ સ્પષ્ટ કર્યું હતું કે તે 'વિરોધ હેઠળ', એટલે કે, શરતી રીતે નાણાં સ્વીકારી રહ્યો હતો. સંજોગો હેઠળ એવું કહી શકાય નહીં કે કોઈ દાવો ન હોવાના પ્રમાણપત્ર પર સહી કરવી અને રસીદ આપવી એ કોન્ટ્રેક્ટના ડિસ્ચાર્જ સમાન છે.

એ.આઈ.આર. (૧૯૭૭) મધ્ય પ્રદેશ ૨૧૫: યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય વિરુદ્ધ મેસર્સ ગંગારામ ભગવાનદાસમાં, સામાવાળાએ જાન્યુઆરી ૬, ૧૯૭૦ ના રોજ રેલ્વે અને તેના કર્મચારીઓની બેદરકારી અને ગેરવર્તણૂકને કારણે માલ નુકસાનગ્રસ્ત થવાને કારણે નુકસાની પેટે રૂ. ૫૦૪.૫૮ પૈસાની માંગણી કરતો દાવો દાખલ કર્યો હતો. દાવો પેનિંગ હતો ત્યારે માર્ચ ૬, ૧૯૭૦ ના પત્ર હેઠળ રૂ. ૨૮૩.૦૫ નો ચેક મોકલવામાં આવ્યો હતો જેમાં જણાવાયું હતું કે આ રકમ દાવાના સંપૂર્ણ અને અંતિમ પતાવટમાં મોકલવામાં આવી રહી છે. સામાવાળાએ ચેક વટાવ્યો. હાઈકોર્ટે હકીકતો પર જોયું કે એ વાતનો કોઈ ઇનકાર નથી કે વાદીએ સંપૂર્ણ સંતોષમાં ચેક સ્વીકાર્યો ન હતો. તેણે સંપૂર્ણ સંતોષમાં રસીદ આપી ન હતી, કે તેણે રકમ મળ્યાની સ્વીકૃતિ આપતી રસીદ રેલ્વેને મોકલી ન હતી. તેનાથી વિપરીત, ચેક મળ્યા પછી પણ સામાવાળાએ બાકીની

રકમ માટે દાવો ચાલુ રાખ્યો હતો. રેલ્વેએ એ દર્શાવવા માટે કોઈ પુરાવા રજૂ કર્યા ન હતા કે વાદીનો ઈશિદો તેના દાવાના સંપૂર્ણ અને અંતિમ પતાવટમાં ચેક સ્વીકારવાનો હતો. આ નિષ્કર્ષ પર, કે વિરુદ્ધ મેકિયામાં નક્કી કરાયેલ સિદ્ધાંત પર આધાર રાખીને એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે:

"આ પ્રશ્ન પ્રાથમિક રીતે હકીકતનો હતો અને પ્રસ્તુત કેસમાં પ્રતિવાદીએ આ મુદ્દા પર કોઈ પુરાવા રજૂ કરવાનું પસંદ કર્યું નથી કે ન તો રેકૉર્ડ પર એવા કોઈ સંજોગો લાવવામાં આવ્યા છે જે એવા નિષ્કર્ષ તરફ દોરી જાય કે ચેક સમગ્ર દેવાના ડિસ્ચાર્જમાં સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો, હું એવા નિષ્કર્ષ પર આવવા અસમર્થ છું કે ચેકનો સ્વીકાર સમગ્ર દાવાના સંતોષ સમાન છે."

આ કોર્ટનો એ.આઈ.આર. ૧૯૬૩ એસ.સી. ૨૫૦: લાલા કપૂરચંદ ગોધા અને અન્ય વિરુદ્ધ નવાબ હિમાયતઅલીખાન આઝમજાહનો નિર્ણય બહુ મદદરૂપ ન હોઈ શકે કારણ કે તે કેસમાં કોન્ટ્રેક્ટ એક્ટની કલમ ૬૩ ના સંદર્ભમાં અપીલ નક્કી કરવામાં આવી હોવાની હકીકત ઉપરાંત, રેકૉર્ડ પર સ્પષ્ટ પુરાવા હતા કે ત્યાંના વાદીઓએ તેમના દાવાના સંપૂર્ણ સંતોષમાં રૂ. ૨૦ લાખની રકમ મેળવી હતી અને પ્રોમિસરી નોટ્સ પર "સંપૂર્ણ સંતોષ" નું એન્ડોર્સમેન્ટ કરીને યોગ્ય રીતે ડિસ્ચાર્જ કરી હતી અને સંપૂર્ણ ચુકવણી મેળવી હતી.

કોન્ટ્રેક્ટ એક્ટની કલમ ૮ પ્રસ્તાવની શરતોનું પાલન કરીને સ્વીકૃતિ માટેની જોગવાઈ કરે છે. પ્રસ્તુત કેસમાં, રેલ્વેએ અપીલકર્તાને એવી શરત રાખતી ઓફર કરી હતી કે જો ઓફર સ્વીકાર્ય ન હોય તો ચેક તાત્કાલિક પરત કરવો

જોઈએ, તેમ ન કરવાથી એવું માનવામાં આવશે કે અપીલકર્તાએ તેના દાવાના સંપૂર્ણ અને અંતિમ સંતોષ તરીકે ઓફર સ્વીકારી છે. આ બાબતને વધુમાં એ જોગવાઈ કરીને સ્પષ્ટ કરવામાં આવી હતી કે ચેક પોતાની પાસે રાખવો અને/અથવા તેને વટાવવો એ આપમેળે દાવાના સંપૂર્ણ અને અંતિમ પતાવટમાં સંતોષ સમાન ગણાશે. આમ, જો અપીલકર્તાએ ચેક સ્વીકાર્યા અને વધુ કંઈપણ કર્યા વિના તેને વટાવ્યા, તો તે તારીખ ૭ એપ્રિલ, ૧૯૯૩ ના રેલ્વેના પત્રોમાં કરવામાં આવેલી ઓફરની સ્વીકૃતિ સમાન ગણાશે. ઓફરે સ્વીકૃતિની પદ્ધતિ નિયત કરી હતી, અને વર્તન દ્વારા અપીલકર્તાએ ઓફર સ્વીકારી હોવાનું માનવું જ રહ્યું અને તેથી, તે પાછળથી દાવો કરી શકે નહીં. જો કે, જો અપીલકર્તાએ ચેક વટાવ્યા ન હોત અને રેલ્વે સમક્ષ વિરોધ કરીને તેમને બાકીની રકમ ચૂકવવા જણાવ્યું હોત, અને તેને મોકલવામાં આવેલા ચેક સ્વીકારવામાં પોતાની અસમર્થતા દર્શાવી હોત, તો વિવાદે અલગ સ્વરૂપ ધારણ કર્યું હોત. તે કિસ્સામાં, ઓફરના સ્પષ્ટ અસ્વીકારને જોતાં, અપીલકર્તાએ ઓફર સ્વીકારી હોવાનું માની શકાય નહીં. જો કે, જે મહત્વનું છે તે એ છે કે ચેક વટાવવામાં આવે તે પહેલાં વિરોધ અને અસ્વીકાર જણાવવો જ જોઈએ. જો ચેક વિરોધ વિના વટાવવામાં આવે છે, તો એવું માનવું જ રહ્યું કે ઓફર અસ્પષ્ટપણે સ્વીકારવામાં આવી હતી. ઓફરની અસ્પષ્ટ સ્વીકૃતિ પછી 'સામાવાળા'ને પોતાનું મન બદલવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં.

એ સારી રીતે સ્થાપિત છે કે વર્તન દ્વારા ઓફર સ્વીકારી શકાય છે. પરંતુ વર્તન માત્ર ત્યારે જ સ્વીકૃતિ સમાન ગણાશે જો તે સ્પષ્ટ હોય કે સામાવાળાએ ઓફર સ્વીકારવાના (વાસ્તવિક અથવા દેખીતા) ઈરાદાથી તે કૃત્ય કર્યું હતું. જે નિર્ણયોની આપણે ઉપર નોંધ લીધી છે તે પણ આ જ સિદ્ધાંત પર આધારિત છે. દરેક કેસ તેની પોતાની હકીકતો પર આધારિત હોવો જોઈએ. કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં "સામાવાળા" નું વર્તન એવું હતું કે જે કરવામાં આવેલી ઓફરની અસ્પષ્ટ સ્વીકૃતિ સમાન હતું કે કેમ તે શોધવા માટે કોર્ટોએ પુરાવાઓની તપાસ કરવી જોઈએ. જો કેસની હકીકતો દર્શાવે છે કે વર્તન દ્વારા સ્વીકૃતિ દર્શાવવામાં કોઈ સંકોચ નહોતો, તો તે અનુસરવું જ રહ્યું કે ઓફર વર્તન દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી છે. બીજી બાજુ જો પુરાવા દર્શાવે છે કે "સામાવાળા" ને ઓફર સ્વીકારવામાં સંકોચ હતો, તો તેનું વર્તન કોન્ટ્રેક્ટ એક્ટની કલમ ૮ ની શરતોમાં ઓફરની સ્વીકૃતિ સમાન ન હોઈ શકે.

આ કેસની હકીકતો પર આવતા જો અપીલકર્તાએ, ચેક વટાવતા પહેલાં, તારીખ ૨૦ ઓગસ્ટ, ૧૯૯૩ નો સંદેશાવ્યવહાર મોકલ્યો હોત, તો કદાચ એવી દલીલ કરી શકાઈ હોત કે ચેક પોતાની પાસે રાખીને પરંતુ તેને ન વટાવીને, તે તારીખ ૭ એપ્રિલ, ૧૯૯૩ ના રેલ્વેના પત્રમાં કરવામાં આવેલી ઓફર સ્વીકારવાનો ઈરાદો ધરાવતો ન હતો. તે જ સમયે જો પુરાવા દર્શાવે છે કે તેણે ચેક વટાવ્યા અને પાછળથી વિરોધ મોકલ્યો, તો એવું માનવું જ રહ્યું કે તેણે

નિયત કરાયેલી પદ્ધતિ દ્વારા, એટલે કે કોઈ સંકોચ વિના ચેક પોતાની પાસે રાખીને અને તેને વટાવીને તેની સ્વીકૃતિ જણાવીને બિનશરતી ઓફર સ્વીકારી હતી. તેનું પાછળથી મન બદલવું અને પરિણામી વિરોધ કોઈ મહત્વ ધરાવતા નથી.

પ્રસ્તુત કેસમાં ચેક કઈ તારીખે મળ્યા હતા અને કઈ તારીખે તે વટાવવા માટે મોકલવામાં આવ્યા હતા તે અંગે રેકૉર્ડ પર ન તો કોઈ રજૂઆત છે કે ન તો કોઈ પુરાવા છે. તેથી, ચેક વટાવ્યા પછી વિરોધ પત્રો લખવામાં આવ્યા હતા કે ચેક વટાવતા પહેલા લખવામાં આવ્યા હતા તે અંગે ચોક્કસ નિષ્કર્ષ નોંધવો શક્ય નથી. અપીલકર્તાએ રજૂઆત કરવાની અને સાબિત કરવાની જરૂર હતી કે તેણે ઓફર સ્વીકારી ન હતી અને રેલ્વેને બાકીની રકમ ચૂકવવા જણાવ્યું હતું. આ તેણે ચેક વટાવતા પહેલાં કર્યું હોવું જોઈતું હતું. જો અપીલકર્તાએ ચેક વટાવ્યા અને પછી રેલ્વેને વિરોધ પત્રો લખ્યા, તો એવું માની શકાય નહીં કે તેણે વર્તન દ્વારા ઓફર સ્વીકારી ન હતી, કારણ કે જે સમયે તેણે ચેક વટાવવા માટે મોકલ્યા હતા, તે સમયે તેણે ઓફર કરનારને પોતાનો વિરોધ જણાવ્યું ન હતો. અપીલકર્તા દ્વારા ચેક વટાવવાનું કામ વિરોધ પત્રો પછીનું હતું તે સ્થાપિત કરવા માટે કોઈ રજૂઆત અથવા પુરાવાના અભાવે, એવું માનવું શક્ય નથી કે ચેક વટાવીને અપીલકર્તાએ તારીખ ૭ એપ્રિલ, ૧૯૯૩ ના રેલ્વેના પત્રોમાં નિયત કરાયેલ સ્વીકૃતિની પદ્ધતિ અપનાવી ન હતી. આવા પુરાવાના અભાવે એવું

માનવું જ રહ્યું કે રેલ્વે પાસેથી મળેલા ચેક વટાવીને, અપીલકર્તાએ રેલ્વેની ઓફિસમાં નિયત કરાયેલ સ્વીકૃતિની પદ્ધતિ અપનાવીને ઓફિસ સ્વીકારી હતી.

આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને આ અપીલો નિષ્ફળ જવી જ જોઈએ. તદનુસાર આ અપીલો ફગાવી દેવામાં આવે છે, પરંતુ ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ કરવામાં આવતો નથી.

કે.કે.ટી.

અપીલો ફગાવી દેવામાં આવી.

This is an AI-assisted translation.

=====

અસ્વીકૃતિ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.